

DAMUNT DAMUNT

REVISTA D'INFORMACIÓ LOCAL

SANT JOAN-ABRIL 1.996 NÚM. 60

DAMUNT DAMUNT

Revista d'informació local
SANT JOAN (Mallorca)

Maig 1.996-Núm. 60

Domicili

Major, 68
07240 - SANT JOAN (Mallorca)
TEL. 52 61 83

Director

Miquel Florit Huguet

Redacció i Muntatge
Catalina Fullana Matas

Assessorament Lingüístic
Antoni Amengual Barceló
Margalida Bauzá Bover

Col·laboradors

Gabriel Company Gayà
Carles Costa Sa'om
Josep Estelrich Costa
Catalina Jaume Ginard
Joan Jaume Nigorra
Bàrbara Matas Sastre
Nofre Torres, rector
Joan i Mates

Bàrbara Matas Sastre

Joan Bauçà Barceló
Antònia Pilar Mas

Fotografies

Miquel Florit Huguet
Altres

Imprimeix

Apostol y Civilizador
Petra (Mallorca)

CONTINGUT

NOTÍCIES LOCALS

POEMES, GLOSES I GLOSADORS

NOTÍCIES BREUS

ALTRES INFORMACIONS

COL·LECCIONABLE "FITXES A

LLOURE" NÚMERO 5

FOTOGRAFIES

Portada i contraportada

Molí d'Aigo (Sant Joan)

Fusteria a Sto. Domingo

NOTA: Els escrits publicats sols expressen
l'opinió dels seus autors.

La revista no s'identifica
necessàriament amb el seu contingut.

ANIMADA EXCURSIÓ A EXTREMADURA I MADRID DE LA PENYA MOTORISTA SANT JOAN

Com cada any en el mes d'abril la Penya Motorista va realitzar la seva excursió acostumada, que enguany; va trascórrer per les Comunitats de "Castilla La Mancha, Extremadura i Madrid"; un viatge interessant i ben aprofitat.

L'excursió començà el dia 8 d'abril amb el trasllat en avió fins a Madrid, per a visitar llavors la Ciutat Imperial de Toledo. "La Catedral, Alcazar, Sinagoga de Santa Maria la Blanca, Monasterio San Juan de los Reyes, iglesia de Santo Tomé", a on es troba la pintura del Greco, anomenada "El Entierro del Conde de Orgaz", entre altres foren les visites, que compongueren el passeig pels estrets carrer toledans. A la nit romanguerem a Talavera de la Reina, una població coneguda per la seva ceràmica.

El dia següent visitarem sa ruta des Conqueridors. Recorreguent les ciutats de Trujillo i Cáceres. Unes poblacions encantadores per la seva història, pels seus casals de la noblesa, els monuments, esglésies i convents. Lloc de naixement de personatges, conqueridors i guerrers; tan coneguts com a Francisco Pizarro, Francisco de Orellana, Hernando de Alarcón, Hernan Cortés etc.

Ja el dimecres passarem per les fèrtils comarques de la Vera i del Jerte a la falda de la "Sierra de Gredos" que en les seves altures presentava un aspecte ben nevat. A Losar de la Vera una vila gairebé petita, hi contemplarem uns jardins en "setos", podats de forma estranya fent figures diferents com ànfores, paners, cabres etc. Visitarem les poblacions de Jarandilla de la Vega i Cuacos de Yuste, relacionades en la història de l'Emperador Carles I, que en els seus darrers anys es retirà al Monastir de Yuste, que també visitarem. Al capvespre feren visita a Plasencia, interessant com les demès. La vila de "Lagartera", afamada pels seus brodats i una fàbrica de Ceràmica a Talavera.

El dia 11 la visita fou al Monastir de Guadalupe, "Cuna de la Hispanidad", declarada per la "Unesco" Patrimonio de la Humanidad" en 1993, plegat de història, de tressors i visitat pel Papa Joan Pau II. El paisatge montanyenc que l'envolta el fa també molt atractiu. Pasarem per la comarca de Ibor a on es troba el pantà de Valdecañas. Al capvespre arribarem a MADRID.

El divendres el dedicarem a la capital espanyola fent al matí una visita panoràmica a la capital fent diferents paradas com al Palau Real. Al capvespre poguerem admirar les pintures de Goya, Velázquez, Murillo, etc., al Museu del Prado.

Llavors el dia 13 visitarem "El Valle de los Caídos y El Escorial". Tant a un lloc com a l'altre, la visita agradar a tots. La primera per la seva grandiositat i la segona per la història, com també per la riquesa de les sales i panteons reials. A la tarda tingerem encara temps per a visitar a Madrid, "La Casa de Campo", i fer un recorregut a peu, pel Madrid, vell i castís.

El diumenge dia 14 darrer del viatge la visita fou a Aranjuez. Verem: "Palacio Real, la Casita del Labrador y el Museo de la Faluas Reales". També visitarem els jardins a la vora del riu Tajo i ens asaborirem del romanticisme que envoltar aquells indrets en les passejades reials. De tornada a Madrid, feren les derrerres visites i al capvespre altre volta amb l'avió cap a ca nostra.

Fou una excursió que ens sortir redona, tot es va desenvolupar tal com ho teníem previst, les visites totes foren plaents i ben interessants. Trascorregué dins un clima d'amistat entre tots el que formaven el grup i les explicacions dels llocs de visita amenes i entenedores, les feren del tot agradoses. Així l'excursió que havien preparada Viatges Kronos i la Penya Motorista, de la que ens oferim aquest resumen; va ésser, un nou èxit de la Penya Motorista, que enguany compleix el 40 Aniversari de la seva fundació.

Joan Jaume Nigorra

TAULA REDONA DAMUNT LA VEU "SANT JOAN" DINS LA GRAN ENCICLOPÈDIA DE MALLORCA

Durant unes setmanes d'abril y la primera de maig, dins les publicacions de la Gran Enciclopèdia de Mallorca, que presenta la revista semanal "Brisas", hi va sortir la veu del nostre poble "Sant Joan". Per això, i aprofitant l'ocasió de la Festa del Llibre, la Biblioteca Municipal organitzà una taula redona en la que hi foren presents el Director de la G.Enciclopèdia, Pere Fullana i els redactors Bernat Campins i el nostre paísà Arnau Company Matas.

Els llicenciats amb història i redactors, ens explicaren les diferents teories emprades per a la confecció de la veu "Sant Joan" i agrairen publicament les col.laboracions rebudes tant de grups estatals com de publicacions i gent consultada. Coïndiren en que aquesta veu és bastant completa i en que la nostre vila, té un passat molt extens. Senyalaren diferents èpoques del desenvolupament històric. Llavors Pere Fullana, elogià la bona tasca dels dos investigadors que en la seva tasca i dedicació han lograt donar cos a l'enciclopèdia i han sabut donar-li harmonia dins el seu creixement.

Per acabar es produí un diàleg fluït entre el públic i els dirigents de la taula redona, referents a la història recent i a les seves èpoques prosperes i brillants, que fou interessant i enriquidor. Per acabar els assistents felicitaron als historiadors per la seva recopilació de la història santjoanera.

PEP DEL BARRIO DONAR UN RECITAL DE MOTO CROSS A BINIFARDA

La prova Moto Cross Primavera que cada any organitza la Peña Motorista Sant Joan, tingué lloc el 28 d'abril a Binifarda, amb ella començar el Campeonat de Balears. Enguany, va comptar amb la participació del pilot palmès Pep del Barrio, que demostrà les seves condicions que el permeten disputar les curses del Campionat d'Espanya i del món.

Encara que les plogudes dels divendres deixà el circuit plè de fang, la prova es pogué disputar i fou en totes les categories molt interessant, especialment en la cilindrada de 125 i 250 cc. en la que hi foren present vint i un pilot, entre ells Pep del Barrio i la lluita deportiva entre el veterà Pau Sans i el campió illenc de l'any passat Antoni Sacarés.

Els més petits (nins de sis i set anys) tingueren les seves mànigues, la classificació donat com a guanyador : Jorge Lorenzo amb Honda, seguit de José Segura amb Yamaha i de Juan Mateu Riutort també amb Yamaha (aquest es fill de Mateu Riutort, que fou pilot de Moto Cross).

Els juvenils i cilindrada 80 tingueren les seves curses. A la darrera volta de la segona mànigua Cardell rompe la màquina i així el privà del triuf final. El guanyador fou el menorquí Antoni Torres amb Suzuki, seguit de Pep Poquet amb Yamaha i de Xisco Cardell amb Suzuki.

Com hem dit la cursa reina fou la de 125 i 250 cc. En 125 s'establiren dues categories: iniciació i experts, en la primera fou guanyador: Pep Gelabert amb Honda, seguit de Juan Oliver (Menorca) amb Suzuki, Tomeu Vidal amb Yamaha i fins a set classificats.

La categoria d'experts fou guanyada per Pau Sans, que completà una bona reaparició després de bastants d'anys de no correr, ho va fer amb una Yamaha. La segona plaça fou per Biel Pons amb Honda i la tercera per Miquel Perelló amb Honda. Fins a set classificats.

Per acabar la classificació de 250 cc. fou guanyada per Pep del Barrio, que donà un recital de Moto Cross amb KTM, seguit de Toni Sacarés amb Suzuki i David Taltavull (Menorca) amb Honda.

Fou una prova que agrada als seguidors del moto cross i de la que en donaren informació tots els mitjans de comunicació illencs.

Joan Jaume Nigorra

MÉS TERRATREMOLS

Després dels dos petits terratremols del dia 2 d'abril, que tingueren — l'epicentre en el poble de Vilafranca, dins la mateixa quincena, altre vegada — un petit terratremol es deixà sentir en el nostre poble i altres indrets.

Aquesta vegada l'epicentre fou localitzat en el terme de Sencelles i l'hora va ser aproximadament a les 2'15 de la nit, essent l'intensitat de 3'20 graus.

ATLETIC DE MADRID

El passat diumenge dia 21 d'abril, una bandera de l'Atletic de Madrid, penjava de la finestra de la casa número 14 del carrer de Palma, del nostre poble.

Els seguidors de l'Atletic de Madrid tenen sobrats motius per sentir-se contents, així com és comprensible la desil·lusió dels seguidors del Barça, que aquí a Sant Joan son nombrosos.

JOAN COMPANY I LA PATATA

DE SA POBLA

El santjoaner Joan Company (fill d'en Biel Mena), ha estat notícia durant les darreres setmanes, relacionat amb l'exportació de patata primària de Sa Pobra a Anglaterra.

Baix les directrius d'aquest jove santjoaner i des de la gerència de S'Esplet, els pagesos de Sa Pobra recobrat l'il·lusió i la rentabilitat dels seus camps, decebuts per la fallida de l'antiga Cooperativa.

Com deia Miquel Segura "Joan Company ha introduït factors de racionalitat a la gestió del camp pobler ha estat d'encertar a produir el que el mercat demana, envers de voler vendre la seva producció sense una planificació prèvia".

o o o

ASSAMBLEA DE LA COOPERATIVA

El passat dia 26 d'abril, la Cooperativa Agrícola de Sant Joan va celebrar la seva Assemblea General.

La reunió es va celebrar en el restaurant de Can Tronca, amb l'assistència de quasi la totalitat dels socis.

Conforme a l'ordre del dia, fou llegida i aprovada l'acte corresponent a l'Assemblea celebrada ara fa aproximadament un any, en el mes d'abril de 1.995.

Es donà informació sobre les activitats i projectes d'ara en terme durant l'exercici de 1995 i sobre la previsió d'activitats i projectes a realitzar en el futur.

Fou exposat i aprovat el Balanç de Situació i el Compte d'Explotació de l'exercici de 1995.

Uns dels actes que mereix destacar, és el reconeixement per part de l'Assemblea dels mèrits de Josep Estelrich Mieras i Carles Estelrich Costa, que foren President i Tresorer respectivament de la Cooperativa, a mbdós morts durant l'any 1.995. Fou entregada una placa a la vidua de Josep Estelrich i una altre a la filla de Carles Estelrich, essent aquest un acte molt emotiu.

La elecció de nous càrrecs a la Junta Rectora, segons indiquen els estatuts, ha deixat aquesta constituïda de la forma següent:

President: Miquel Vidal Llaneras, Vicepresident Francesc Nicolau Company, Depositari Joan Oliver Gornals. Rafel Nigorra segueix en el càrrec de Secretari i com a Vocals Bartomeu Miralles (Sope), Joan Roig (de Son Buraixó), Joan Barceló (Mesquida), Miquel Alzamora Guillem Gayà (Cambuix) i Josep Bauzá (de Son Duran). Els Interventors son Domingo Fontirroig, Antoni Gayà (Duran) i Antoni Company (Foc).

L'acte acabà amb un sopar, en el mateix local de Can Tronca.

MOSTRA DE TEATRE

Organitzat pel Grup de Teatre local "Biaxos i Capgirons", i amb el patrocini de l'Ajuntament, a la Casa de Cultura, s'ha celebrat una Mostra de Teatre, on han participat tres agrupacions de pobles veïnats.

El dissabte dia 13 d'abril actuà el Grup La Prima, de Sineu, amb l'obra "Pobres casats", de l'autor Lluís Segura.

El dia 20 d'abril actuà el Grup Es Tornall, de Petra, amb l'obra "En vols d'embulls", de l'autor Antoni Segura Nicolau.

El darrer dissabte del mes d'abril, dia 27, actuà el Grup Es Porresar, d'Algaida, amb l'obra "Ca Nostra", de l'autor Joan Mas.

El teatre mai mor.

CIRCUIT PEDREST DE SON JUNY

Sense entrar a valorar la prioritat de construir el circuit pedrest de Son Juny, sobre altres obres públiques en el nostre municipi, la realitat és que el projecte de construir aquest circuit, està tingent mala sort.

Com recordaran els lectors, en el primer Ple no fou aprovat per falta de majoria, encara que fou aprovat posteriorment, ara el CIM ha denegat la subvenció necessària, es ha de dir el doble per dur a terme la primera fase, que era de 17 milions.

El conseller-delegat d'Esport i Juventut del CIM ha manifestat que el projecte del circuit pedrest de Sant Joan suposava una bestreta massa grossa, ja que el CIM ha rebut peticions per valor de 704 milions de pessetes i sols hi ha disponibles 105 milions, motiu per el qual s'estan concedint subvencions de 2 i 3 milions.

No hi ha que perdre el coratge, si no ha estat ara, serà en tornar-hi.

COL·LECTA PER LES OBRES DE LA PARRÒQUIA

La tradicional col·lecta que anualment es fa en motiu de les festes de Pasqua, per esser destinades a les obres de la Parròquia, aquest any han arreu plagat la quantitat de 108.000 pessetes.

Els fons recollits aquest any, seràn destinats a la renovació de l'instal·lació elèctrica del Santuari de Consolació.

MOIXOS ENVERINATS

El diari "Balears" del passat dia 10 d'abril publicava la notícia de la mort d'una cinquantena de moixos, que es suposa moriren després d'haver menjat peixos enverinats.

La notícia era confirmada per diferents dones santjoaneres. En la foto que publicava "Balears", apareixien Francisca Caimari (vidua de Guillem Marió), Antònia Bauzà (de Son Gil), Joana Estelrich Blanch, Francisca Juan (Mariona) i altres.

Els rumors apunten que el presumpte enverinament és obra de caçadors.

En quant a aquesta teoria, el citat diari publicava unes manifestacions de Joan Rebassa, de la Societat de Caçadors, que senyalava com a possible causa de l'enverinament del moixos, el haver menjat rates enverinades amb raticida.

REFORMES EN EL BAR FIOI

Durant la setmana del 22 al 28 d'abril, ha tornat a ser obert al públic el Bar Fioi, que va ser tancat durant uns dies, per reformes.

La reforma ha canviat tot l'interior del local que ha quedat ampliat. De la reforma hi ha que destacar el nou tasser, que ha guanyat en estètica, funcionalitat i llargària. La renovació del paviment, batiport i altres detalls fan més acollidor el historic Bar Fioi, que a principis de segle era conegut per "Cas Sabater".

NAIXEMENTS

Andrea Barranco Nicolau, filla de Miquel-Àngel (guardia civil) i de Francisca, va neixer el passat dia 4 d'abril.

o o o

Catalina Gayà Jordà, filla de Joan i Antònia (perruquera), va neixer el passat dia 23 d'abril.

o o o

Maria-Isabel Matas Sorell, filla de Joan (Datiler) i d'Isabel (des Forn), va neixer el passat dia 29 d'abril.

o o o

La nostra enhorabona als respectius pares, padrins i altre família, per tan feliç aconteixement.

ROBATORI D'UN CARRO AGRICOLA

El robatori d'un carro agrícola que anava enganxat a un tractor, va ser la notícia publicada pel dia Última Hora.

El carro havia estat robat en el terme de Sant Joan i el seu legítim propietari el localitzà a Binissalem, que ho denuncià la Guardia Civil, que agafà al lladre, un jove de 22 anys de nom Sebastià.

Per resoldre aquest robatori—segons el mencionat diari—han intervingut agents de la G.C. dels llocs d'Algaida i Binissalem.

De les averiguacions que ha realitzat Damunt Damunt per conèixer l'identitat del propietari del carro, han estat infructuoses.

Cotxes són robats cada dia, però el que realment es notícia es el robatori d'un carro.

ASSOCIACIÓ DE PERSONES MAJORS DE SANT JOAN

El passat dia 30 d'abril l'Associació de Persones Majors de Sant Joan va retrer un homenatge a la dona i al home de més edat, així com al matrimoni.

Aquest any els homenetjats han estat Catalina Gayà Antich (la Sabatera) de 93 anys, i Miquel Gayà Antich (l'amo de Son Gualet) de 89 anys.

El matrimoni homenatjat ha estat el format per Antoni Matas Munar (Peremates) i Bàrbara Mas Antich (Frarona), que es casaren el dia 11 de gener de 1.936.

La diada començà amb la concentració a les 11 h., en la seu de l'Associació, per assistir a la missa que es celebrà a les 12 en l'ermita de Consolació, en memòria dels difunts que foren socis de l'Associació.

A les 13'30 h., el dinar al restaurant de Can Tronca reuní a quasi 350 comensals, entre socis i acompanyants, dirigents i autoritats.

EL NOU "DIARI DE BALEARS"

El dia 3 de maig, convidats pel Grup Serra i l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, assistiren a la presentació del nou "Diari de Balears".

L'intervenció d'En Pere Fullana, membre del consell de redacció fou seguida amb interès pel representants de les revistes associades.

Pere Fullana afirmà que les revistes de Premsa Forana han ajudat a crear lectors en català i també escriptors en català.

En la pròxima edició ampliarem aquesta informació sobre aquest nou diari, escrit enterament en català i dels projectes de col·laboració

MALLORCA NO POT QUEDAR ENRERA

El passat dia 18 d'abril es va constituir al teatre Principal de Palma la gran Assamblea Preparatòria de la Diada per la Llengua i l'Autogover que se celebrarà el proper 18 de maig. A la reunió i participaren els representants de més de 100 entitats cíviques i col·lectius que ja formen part de la Comissió Organitzadora.

A la Comissió està ampliament representat el món de la cultura i l'espectacle, la Universitat, l'ensenyament, la sanitat, els professionals liberals, els sindicats, la Part Forana, les associacions veïnals, la joventut, l'esport i bona part del sector empresarial. L'amplitud del grups participants i les nombroses activitats que es preparen per a la Diada han fet necessària la reunió de l'Assamblea Promotora a la sala magna del Teatre Principal estaven convidades totes les associacions, grups i entitats encara que no va esser possible conovar, ja que es pretén que la Macro-Diada del 18M aglutini a tots i exclogui a ningú.

L'objectiu, entre altres, de l'assamblea era el organitzar i coordinar les nombroses activitats d'aquesta Diada, la qual es desenvoluparà al llarg de tot el dia, encara que l'acte central tindrà lloc a les 18:00 hores a la Plaça Major de Palma. Els lemes de la manifestació són entre altres "Mallorca no pot quedar enrere i "Som Comunitat Històrica".

La participació dels ciutadans al gran acte reivindicatiu del 18-M pot superar la històrica manifestació de l'octubre de 1977 celebrada també a la Plaça Major amb el lema "Per l'Autonomia", en que desenes de milers de persones varen omplir aquell emblemàtic indret ciutadà.

La Federació Empresarial Hotelera de Mallorca, que agrupa al sector econòmic més important de les Illes Balears, va acordar, al llarg de la seva darrera Assamblea General, expressa la seva adhesió al sentit de la convocatòria de la Diada per Mallorca i l'Autogovern, que tindrà lloc a la plaça Major de Palma el dissabte dia 18 de maig.

Els empresaris d'allotjament turístic, a través de l'escrit signat pel seu President, Ferran Porto, a la Comissió Organitzadora, pensen "que, efectivament, ara sembla el moment més escaient perquè, en la línia de la històrica concentració cívica per l'autonomia de l'any 1977, i atenent als fets diferencials claríssims del nostre territori plurinsular, tota la societat civil balear reclami la nostra consideració com a "comunitat històrica" per tal que d'una bona vegada poguem aconseguir efectivament les competències, el finançament i un règim econòmic-fiscal propi, que permeti el ple desenvolupament de les potencialitats de Mallorca i de les Illes Balears i de la nostra personalitat diferenciadora i específica

La suma dels empresaris més significats de Mallorca al 18-M ha esta valorat, per part dels organitzadors de la Diada, com "una empenta formidable cara a l'èxit de la convocatòria" i una prova de "maduresa, sentit cívic, amor al país i també pragmatisme intel·ligent dels màxims representants del col·lectiu empresarial més important de la nostra illa".

En els pròxims dies s'espera un pronunciament positiu del moltíssimes institucions públiques i també entitats econòmiques, tals com CAEB, Cambra de Comerç, Sindicats, Foment del Turisme i molts d'altres.

66.- GUAPA DE SES ROQUES

Margalida Sastre Garí, vídua de Don Mariano Fuster i Villalonga, va morir dia 23 de gener de 1.979, a l'edat de 82 anys.

Era filla de Joan Sastre (a) Curro, però més conegut pel "Rei Herodes".

Al.lota de gran bellesa, era coneguda aquí, a Sant Joan, per la "Guapa de Ses Roques".

Era germana de Rosa, casada amb Josep Florit Gelabert (a) Boiret i de Catalina casada amb Antoni Bonet Oliver (a) Foc.

El "Rei Herodes", va anar d'amic a la finca del Rafal i Xat, amb les tres filles.

Don Mariano Fuster i Villalonga, senyor del Rafal, quedà prenat de l'hermosura de Na Margalida, filla de l'amic. I amb ella es casà.

Com molts senyors, d'aquella època, D. Mariano, començà a vendre finques, fins que va vendre tot quant tenia.

Don Mariano Fuster i Villalonga, era Maquinista Naval de carrera.

El pare de Don Mariano, era Coronel d'Enginyers, home molt recte, que es casà amb una senyora de llinatge il.lustre dels Villalonga.

La seva filla Maria Concepció es casà amb Bernat Seguí (a) "Tabaquer".

Deixà tres nétes: Magdalena, Margalida i Maria.

Una cançó popular ens recorda a la "Guapa de Ses Roques":

Feia de planxada
però ara ja no hi fa
des de que en Mariano hi va
vol fer vida de senyora.

67.- GUILLEM BOU BAUZA

Guillem Bou Bauzà va néixer a Sant Joan el 1962. Fill de Bartomeu "Passol" i Francisca "Paieres".

1.984: Llicenciat en Matemàtiques per la Universitat Autònoma de Barcelona.

1.985: Aprova oposicions Agregat de Secundària de la Generalitat de Catalunya.

1.986: Disseny el Sistema Informàtic de Control de joc de temps real. S'instala en el Bingo Santa Marta i Bingo Inca (aquest últim funciona actualment).

1.987: Treballa d'analista informàtic a l'empresa Eltec (Barcelona).

1.989: Guanya el premi nacional de la Cambra de Comerç de Barcelona, pel seu disseny del sistema informàtic de control de fàbriques tèxtils, comercialitzat per l'empresa I.C.P.-Tèxtil.

1.990: Llicenciat en Informàtica per la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquest mateix any entrà a treballar com a professor d'Estadística i Informàtica en el Departament de Pedagogia de la U.A.B.

1.991: Doctor en Ciències de l'Educació per la U.A.B. Títol de la tesi: "Aprenentatge comprensiu i processos d'informació: aplicacions educatives".

Actualment compatibilitza la seva plaça d'agregat d'Institut, l'I.B. Cerdanyola I, amb la de professor d'Estadística Aplicada a l'Educació en la U.A.B. Endemés és co-proprietari (amb la seva mare) de l'empresa "Computadoras Palma", associada amb la firma alemanya "Huskies Distribuciones".

68.- EL MENESCAL VELL

Don Guillem Gayà Bonet, el menescal vell, era de la família Raüll.

Al seu pare, que va fer de ferrer, li deien mestre Tomeu Raüll. Tenia la ferreria en el carrer Bellavista, número 48, cap de cantó amb el carreró de les Monges (Conquistador i més tard Monges). Aquesta casa que fou enderrocada l'any 1.984, tenia a la façana, dins el dit carreró de les Monges, les baules on fermaven les bèsties per aferrar a Ca Mestre Tomeu Raüll.

Don Guillem Gayà, el menescal, va esser un mecenes de la música, President del Patronat i protector de la Banda de Música Municipal, durant els anys 1.928-1.936.

Inventor o descobridor d'uns "polvos" o tractament contra la formiga, que es deia servia per curar el càncer de pell o exterior. La seva anomenada per aquest motiu es va estendre per tota Mallorca.

Antoni Galmés, el folklorista manacorí en el llibre "Cultura Popular" i el Dr. Rodríguez Tejerina a "Medicina a Mallorca en la Edad Media" parlen d'aquests "miraculosos polvos".

Don Guillem, el menescal, va vendre el seu "secret" per esser explotat, a uns Laboratoris Químic-Farmacèutic de Ciutat, del que n'era propietària o accionista majoritària una família santjoanera, que sense massa experiència dins aquest camp, havia adquirit dita empresa.

Pareix que els "polvos" del Menescal Vell, foren inoperants, qualcú va parlar de fraude, i la seva explotació comercial resultà un fracàs.

Don Guillem Gayà va morir a l'edat de 72 anys, dia 8 de juny de 1.953.

69.- ARQUITECTE

Miquel Sastre Font, fill d'Antoni Sastre Nigorra "Curro" i de Francisca Font Bauzà "Sineuera", va néixer a Sant Joan el 22 de novembre de 1.954.

Pel juny de 1.985 obtingué el títol d'Arquitecte amb l'especialitat Projectes.

Estudià a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona.

Des del mes d'agost de 1.985 està col·legiat en el Col·legi Oficial d'Arquitectes de Balears.

Ha realitzat diferents projectes: Vivendes aïllades, xalets adossats, blocs de vivendes plurifamiliars i locals, blocs de vivendes de protecció oficial, etc.

La ubicació dels anomenats projectes es troba a Palma, Calvià, Lluçmajor, Andratx, Marratxí, Bunyola, Artà, Sa Pobla, Sencelles i Santa Margalida.

70.- ACCIÓ CATÒLICA

L'any 1.953, essent President dels Joves d'Acció Catòlica de Sant Joan en Miquel Fiol Company, s'organitzà una Peregrinació Obrera Diocesana, per assistir el 15 de maig de 1.953 a Roma. El motiu de la peregrinació era la commemoració de l'Encíclica "RERUM NOVARUM".

Per aquest motiu, els Joves d'Acció Catòlica de Sant Joan, demanaren la col·laboració als patrons o empreses del poble, enviant un "saluda" a dites empreses ("Fàbrica de Ses Gomes, Farinera Vella, etc.)

o o o o o o o

71.- HORTETA (Vegeu Fitxa nº 44)

De les informacions verbals recollides, pareix ser que antigament les possessions de Son Comelles, Horteta i Horta, varen pertànyer al mateix propietari.

Horteta, que segons les mateixes fonts, es va establir durant els anys 1.934-1.935.

La parcel·la més grossa de 68 quarterades, i les cases foren adquirides per l'amo Sebastià Andreu Roig, natural de Porreres, que morí a Montuïri l'any 1.955 als 76 anys.

L'amo Sebastià d'Horteta, com el coneixen per aquí, va tenir 15 fills que nasqueren a la seva llar, dels quals en visqueren 11. Aquests nasqueren, es casaren i fitxaren la seva residència a distints indrets de Mallorca, ja que l'amo Sebastià havia recorregut mig Mallorca, anant d'arrendador i amitger per distintes possessions, fins que comprà Horteta.

L'amo Sebastià era casat amb Miquela Oliver Tauler, essent, la madona, natural de Felanitx, i el mateix que l'amo morí a Montuïri l'any 1.970, a l'edat de 88 anys.

Antoni Font Mates (Xisquet) hi comprà una porció de 29 quarterades, terres que limiten amb la possessió de s'Hostalet, el Puig del Cero i els establits d'Hortella Nou.

Martí Jaume Juan (Gorra o de s'Hort) hi comprà 6 quarterades.

Cosme Mas Juan (de Son Burixó) hi comprà 4 quarterades.

Hortí eren 8 quarterades, pertanyents a Horteta.

Antoni Bauzà Gayà (Roig de Sa Clavaguera) hi adquirí 2 quarterades.

Miquel Barceló Barceló (Garrover) hi comprà 2 quarterades.

Na Talec n'hi comprà 1 quarterada.

Un altre comprador fou el porrerenc conegut per en Crosseta, que comprà la part més alta de l'anomenada Serra d'Horta, amb una extensió de 2 quarterades.

Una de les altres parcel·les grans d'Horteta fou adquirida per l'amo Gabriel Bauzà Barceló (Rotget) que hi comprà 18 quarterades de terra bona.

Nota: Informació verbal que fou facilitada per Antoni Font Matas (Xisquet)

72.- GASPÀR OLIVER BARCELO (DE MAIÀ)

Fou anomenat Batle de Montuïri dia 9 de juny de 1.959.

L'amo Gaspar de Maià, va morir dia 17 de juliol de 1.974, després de 15 anys de regir la batlia.

El 27 de juliol de 1.976 fou inaugurat a Montuïri, un carrer amb el seu nom.

73.- L'AMO EN MONJO I EN GIL ROBLES

L'amo Sebastià Vaquer Gayà, va morir als 76 any, dia 11 de desembre de 1.931. Vivia al carrer de Petra, número 67 (avui 73).

El vespre abans de morir, el polític conservador Gil Robles (CEDA) que venia des de Petra per fer un mitin electoral en el Centre Catòlic, quan entrà dins el poble, es trobà amb la processó del viàtic, impressionat, feu aturar el cotxe i s'uní.

74.- EMIGRANTS (Vegeu Fitxa nº 14)

Joan Barceló Bauzà (Caminer), casat amb Maciana Matas, estaren 17 anys per terres argentines.

L'amo Joan "Caminer" partí cap Amèrica l'any 1.916, quan la seva filla Antònia tenia 5 anys.

El primer lloc on va anar va esser a Tucuman, on hi va estar dos anys, essent el seu treball el fer "ladrillos".

La seva filla Magdalena va néixer per terres americanes l'any 1.918.

El matrimoni i les dues filles tornaren l'any 1.929.

Va tornar, perquè sentia enyorança de Mallorca i d'altra banda les seves filles Antònia i Magdalena estaven en edat de festejar, Joan "Caminer" va reflexionar: "si ara no torn, si les filles se casen per aquí, quedaré fermat i mai més tornaré a Mallorca".

Gabriel Bauzà Barceló (Rotget), casat amb Maria Bauzà Gayà (Pansa), va anar per primera vegada a terres americanes quan sols tenia 17 anys. Tornà a Espanya per complir el servei militar.

Una vegada casat, l'amo Biel Rotget tornà altra volta a l'Argentina. Allà naixeren les seves filles: Catalina (1913, Tucuman); Gabriel (1923, Tucuman); Maria (1924, Tucuman) i Leonor.

Allà morí la seva esposa l'any 1.924, deixant una filla (Maria la darrera) de 9 mesos. La difunta tenia 36 anys.

L'amo Biel tornà a Mallorca comprant un bon grapat de quarterades de la possessió d'Horteta quan aquesta fou establida.

Quasi tots els emigrants, uns amb doblers i els altres sense cap, però tots o quasi tots, sí tornaren enrevoltats

d'una llegenda, real o inventada, sobre l'origen de la seva fortuna i del què feren per allà.

Es va dir que l'amo Biel Totget va fer la seva fortuna per l'Argentina després que un any les patates tingueren un preu tan ruïnós, que l'amo Biel se'n va aluixar de treure-les. A la propera anyada les patates tingueren un preu molt alt i l'amo Biel un gran esplet.

Esteva Juan Ginard (L'amo Esteva Sabater), casat amb Margalida Font Oliver, emigrà a l'Argentina on va estar molts pocs anys.

Allà va néixer el seu únic fill Llorenç el dia 2 de febrer de 1.912.

Ramon Nigorra Gayà, més conegut per en Ramon Xicota, que va estar casat amb Catalina Picornell Garau (Ferrera), de jove va esser un rodamons.

A Ramon Xicota se'l pot qualificar tant dins el grup d'emigrants com dins el dels aventurers, encara que pel seu terrenà no es pot dir d'ell que fos un cercador de fortuna.

Ramon Xicota, va trescar món, anant a vermar a França. Viatjà a Anglaterra, va esser a Cuba i conegué el qui arribà a dictador d'aquella illa, el molt famós sargent Batista. Anant amb un vaixell arribà a Nova Orleans i Nova York, atravesà la Badia de Toronto, tenint dificultats amb la Policia d'Immigració d'Estats Units, pel que decidí tornar a Mallorca.

Josep Mayol Gayà (Maiol), que es casà amb Maria Bauzà Bauzà (Curta), va anar a Amèrica quan tenia 18 anys, amb els seus germans Aina, Bartomeu i Francesc. Era l'any 1.921. Sentia enyorança de Mallorca i tornà al cap de 2 anys.

Aina Mayol Gayà (Maiola). Va anar a l'Argentina amb els seus germans Josep, Bartomeu i Francesc. Allà conegué al porrerenc Antoni Mestranza. Tornaren a Mallorca, es casaren i s'establiren a Porreres, on visqueren tota la vida.

Francesc Mayol Gayà (Maiol), que havia partit amb els seus germans Josep, Aina i Bartomeu, deixà a Sant Joan la seva promesa, que era de la família Ferriol (Fang). Es casà per poders i la núvia creuà l'Atlàntic i es reuní amb el seu marit. Arrelaren per terres americanes i allà feren vida i mort.

Bartomeu Mayol Gayà (Maiol). Després d'uns anys d'estar a l'Argentina, tornà a Mallorca i es casà amb la vilafranquera Apolònia Catalá Alzamora (S'Estaborera), muntant una botiga a l'esposa, que quedà a Vilafranca embarassada, retornant Bartomeu tot sol a Amèrica. No conegué a la seva filla Margalida i mai més s'ha sabut d'ell.

Margalida Mayol Català va néixer a Vilafranca l'any 1.928 i en la seva Partida de Neixement hi ha l'anotació: "en paradero desconocido" referint-se al seu pare Bartomeu Mayol Gayà.

Es una història trista que es repetí més d'una vegada amb emigrants. En una època en què no existia el divorci i la separació era un fet escandalós, fou més d'un l'emigrant que abandonà la seva llar, amb l'excusa d'anar a provar de fer fortuna a les Amèriques. A altres homes casats la mort prematura els va sorprendre per allà.

Margalida Mayol Català, filla de Bartomeu, rebé la corresponent herència de part dels seus avis paterns i tota la vida ha mantingut una relació familiar i d'amistat amb els seus oncles i cosins.

75.- EMIGRANTS A CUBA

La gran majoria de santjoaners que emigraren a finals del segle XIX i principis del XX, anaren a l'Argentina.

Un grup més minoritari anaren a Cuba.

Entre els qui anaren a Cuba, segons informació oral, hi ha:

Joan Gayà Matas (Cambuix)
Llorenç Nicolau Gayà (Cormenet)
Josep Font Sansó (Tito)
Jaume Bonet Bou (Cotonet)
Jaume Barceló Bou (Caminer d'Horta)
Llorenç Lluïl Miquel (Forner)
Josep Bonet Vaquer (Passolet)
Ramon Gayà Barceló

76.- EMIGRANTS A FRANÇA

(Vegeu Fitxes nº 14, 74 i 75)

Margalida Gayà Bisquerra (des Pujol), germana de l'amo Miquel des Pujol, es casà amb Damià Cabrer de Calvià. Aquest matrimoni emigrà a França on tenien un magatzem de fruita i queviures.

Teresa Gayà Bisquerra (des Pujol), es casà amb un Ramis de Llorito, emigrà a França on varen tenir un magatzem de queviures.

Pedro Nigorra Mayol (Petrer), que es va casar amb Catalina Font Bauzà (Sineuera), emigrà juntament amb la seva dona a França. Allà va treballar amb una de les germanes Gayà Bisquerra (des Pujol).

o o o o o o o o

77.- BESTIAR. CENS 1.947

VACÚ

Vaques de llet.....	15
Braus.....	2
Vadelles.....	86
Vadells.....	61

PORQUI

Truges.....	351
Porcs per a carn.....	2.248

CABRUM

Cabres.....	107
Cabrits i cabrides per a carn.....	94

OVELLES

Cria.....	915
De carn (mens).....	108

CAVALLAR

De treball.....	132
De cria.....	8

MULS I MULES

Total.....	386
------------	-----

ASES I SOMERES

De cria.....	2
De feina.....	184

AVIRAM

Gallines.....	7.395
Endiots.....	50
Anneres.....	30
Coloms.....	150
Canaris i altres ocellets	30

CUNILLS

De cria.....	1.930
De carn.....	6.335

Dades tretes del Resum C-1 de 1.946 i del Mapa Nacional de 1.946.

78.- SEGÓ

Entre els mesos de setembre i octubre de 1.951, foren repartits 22.000 Kgs. de segó, al preu de 1,15 Pts. per la Germandat de Llauradors i Ramaders de Sant Joan.

79.-GARRUTILLO

Els malalts de garrutillo eren aïllats. El "lazaret" de Sant Joan era en el carrer de Petra núm. 40.

Tenim constància de que una nina de 15 anys, filla de Bernadí Balaguer i de Maria Mandaia, va de nom Antònia Antich Duran, va morir de garrutillo dia 9 d'octubre de 1.915.

80.-JORNALS DE L'ANY 1931

Els clots que es feren per sembrar els ametlers del Revellar de la família Fernández, es pagaren a 1,50 pessetes el clot.

Entre els jornalers que hi picaren hi havia:

Guillermo Jaume Sastre (a) Jordà
Josep Mayol Bauzà (a) Maiol
Josep Bauzà Matas (a) Curt
Jaume Font Bauzà (a) Sineuer
Bernat Morey Martí (a) Bovarrí

L'aljub que es va fer per regar els tarongers del Revellar de les Fernández, es donà a escarada per 45 duros.

Això era l'any 1.931.

**81.- GAYÀ, BAUZÀ I CIA,
S.L. (FARINERA VELLA)**

A una Memòria de 1.953 deia "El capital social de dicha Empresa ya desde su fundación está constituído por 210 acciones de 1.000 pesetas cada una, no habiéndose ampliado en lo mínimo".

L'any 1.953, els socis d'aquesta empresa quedaven reduïts a dos.

82.- MOLINS DE MOLDRE PEBRE

Francesc Carbonell Barceló (a) Es Paoler, l'any 1.953 tenia un molí de moldre pebre.

Dade de l'arxiu de la Delegació Sindical Local

83.- LA FARINERA NOVA

Josep Gayà Bauzá (Boveta), va anar a l'Argentina, tornant a Sant Joan després d'uns anys.

Aquest emigrant santjoaner, els anys que va estar per terres sudamericanes, va assimilar unes idees de progrés, empresa i lluita. Era un home que procedia d'una família humil.

S'havia fundat a Sant Joan, la Companyia "Gayá Bauzá y Cia. S.L.", de la que eren accionistes les famílies benestants del poble.

La Farinera Vella, aquest era el nom amb què va esser popularment coneguda l'Empresa "Gayá Bauzá y Cia", marxava bé.

L'amo Pep Boveta, recent arribat d'Amèrica, parlà de posar una nova fàbrica de ciment i farinera, la que més tard es diria la "Farinera Nova".

- Ara sí que ja som a bous! -exclamà un dels capitalistes de "Gayá Bauzá y Cia"-

- Què s'ha pensat aquest! posar-mos una cimentera. Hem de veure si l'aturam -

- I com? - digué un altre - No veus que no faran res. El deixarem anar -

Es posà en marxa la nova cimentera. L'amo Pep Boveta, va fer eixecar un porxo molt alt, per al ciment, perquè la pols se n'anàs i els treballadors fessin la feina en millors condicions.

Quan la cimentera començà a fabricar ciment, foren molts els qui es giraren a la Cimentera Nova.

A la Cimentera Vella se n'adonaren.

- Se'n duen poc ciment -

- Pareix que s'obra va per avall, que se fa manco obra - digué un altre.

Tot era que la nova cimentera, havia absorbit bona part de la demanda.

La fabricació del ciment era una activitat insalubre. En aquells dies no es parlava de condicions o, seguretat en el treball, de reivindicacions socials.

Els obrers no empraven filtres ni màscares protectores. Una vegada acabada la tasca, tenien el costum de passar per la taverna a beure una copa de seca o aiguardent, beguda forta que els desembussava la gargamella.

Els responsables de la Cimentera Vella, sabien els costums dels seus obrers.

Compraren un barral d'aiguardent.

- Bono al.lots, aquest (en Boveta) ara mos farà la competència... ell farà el ciment i... a vosaltres no vos haurem de menester -

El barral de cassalla començava a fer efecte. A més a més el jornal, era el pa de cada dia.

- Idò què voleu què fassem? -

- Li heu de pegar foc! -

- Pegar foc?, i com?, a dins sa cimentera com hem de pegar foc? -

- Agafau un poval de benzina i quar. no hi hagi ningú li tirau. Un misto i ¡puf! tot se cremarà -

El molí de la cimentera nova, un matí el trobaren cremat. Unes quantes

bigues del porxo del ciment, quedaren fumades. Encara avui, després dels anys transcorreguts, queden com a mostra d'aquell foc, les bigues fumades.

Va esser un foc accidental i casual o va esser un foc provocat, un atemptat?. Entre els obrers, la gent humil, dintre el poble, es digué amb molt de fundament, que un barral de "seca" havia estat el preu d'aquell atemptat o sabotatge.

L'amo Pep Boveta, no s'assustà. El mateix que havia fet "Gayá Bauzá y Cia. S.L." (la Farinera Vella), després de la fàbrica de ciment, possà una farinera i una asserradora.

Nota: Informació que fou donada per mestre Antoni Sastre Barceló (des Granito).

84.- ELS FOSSERS

Dins l'escalafó social del poble, ben diferenciat i jererquitzat, on hi havia en primer lloc els senyors, amos, menestrals i jornalers, l'ofici que tenia manco pretendents i el més mal considerat, era l'ofici de fosser.

En que d'aquí moltes èpoques, per tenir un fosser en el poble, es tingué que contractar un home extern.

Rafel Juan Mascaró, que es feu tristement famós, perquè el dia 19 de juny de 1.919, penjà les seves dues filletes, Margalida i Jerònia, que tenien 13 i 10 anys, era natural d'Esporles.

Dintre d'aquest segle, un dels fossers que més anys desenvolupà el càrrec fou Bartomeu Bonet Bauzá, conegut per en Tomeu Clanxí.

El darrer fosser "oficial" de Sant Joan fou Pau Corro Serra, que va estar casat amb Catalina Ferragut Gelabert (a "Mala").

Els fossers, sense estar malalts, eren tractats com si tinguessin una

malaltia contagiosa. Per aquest motiu, quan anaven al casino, cafè o taverna, els feien beure amb una tassa o tassó de banda, que els tenien guardat.

Els fossers no se sentien discriminats per aquesta mesura. Aquesta mesura profilàctica, es tenia també amb altres clients, si tenien una malaltia repugnant o contagiosa (càncer, formiga, etc.), i aquests malalts quan anaven al cafè, duïen un tasó de ca seva, on el taverner hi abocava el suc que demanaven.

85.- HORTA

Donya Maria del Pilar Brondo i Campaner, casada amb el militar Don Mariano Sancho i Canyelles, l'any 1.890 era la propietària de la possessió d'Horta i el seu marit era l'establidor.

Aquesta senyora havia estat casada primerament amb Don Francesc Maria Poquet, que li deixà la possessió d'Horta.

86.- TOPONIMINS. CA NERA O SES BARRERES

Els solars del carrer Major, on l'amo Llorenç Barceló Font (des Pujol) edificà el seu magatzem (devant Can Putxo), eren propietat de la família Fernández i en les escriptures notarials reben el nom de Ses Barreres o Ca Na Nera.

87.- EL METGE FRARET

Don Joan Verger Ribas, natural d'Alaró, que vivia a Montuïri, va esser conegut pel Metge Fraret. Va morir a Sant Joan, dia 30 d'octubre de 1.921. Tenia 59 anys.

Va esser metge com el seu fill Gabriel Verger Ferriol.

88.- PERE-ANDREU NIGORRA GAYA (PETRER)

Pere-Abdreu Nigorra Gayà, va néixer a Sant Joan. Es casà amb Montserrada Mayol Barceló (Moragassa) el dia 17 de maig de 1.890. Quan es casà Pere-Andreu tenia 22 anys i Na Montserrada en tenia 18. Aquesta estava emparentada amb els Ferriol Mayol.

Pere-Andreu Nigorra, conegut per Mestre Andreu Petrer, va esser un home popular, però sobretot fou un home dotat d'una gran intel·ligència natural, especialment dotat per les matemàtiques. Ignoram qui foren els seus mestres, si havia estat internat a algun col·legi o internat d'ordre religiosa (Lluc, etc.) o si era un autodidacta. El que és ben cert és que tenia yna cultura i sabers poc comuns en aquella època i més procedent d'una família humil.

Va estar d'escrivà amb el Notari Perelló.

El seu pare havia fet de fuster, anant a treballar a Petra, motiu pel qual eren coneguts amb el malnom de "Petrer".

Pere-Andreu Nigorra va exercir diferents professions o oficis, encara que la professió per la que és recordat és per haver fet d'agrimensor o canador, que és l'art de canar o medir les finques rústiques o terres.

Durant molts d'anys la família va guardar brúixoles i altres aparells per canar i fer plànols de les finques, que havia emprat mestre Andreu.

Com a canador mestre Andreu Petrer va estar per Màlaga, Maó i moltes bandes de Mallorca.

Un home polifacètic com era mestre Andreu Petrer, que va viure en un poble majoritariament agrícola i ramader. com era Sant Joan a principis del segle XX, va demostrar la seva habilitat com a sanador de porcelles, una "especialitat" relacionada amb la ramaderia, essent

considerat "el millor sanador de porcelles de tota Mallorca".

Va dedicar-se a l'ensenyament. Tots els qui havien anat a escola amb ell "sabien molta lletra". Alumnes seus havien estat Miquel Bauzà Gayà (Capità), Joan Barceló Alzamora (Pirris), etc. Era un bon mestre, que sabia ensenyar, que "els ho posava dins es cap".

Sabia curar als qui patien el "mal o ball de Sant Vit". A casa de mestre Andreu Petrer venia gent de tota Mallorca per curar-se del "Mal de San Vit", un mal que ningú sabia curar i ell sí curava.

Havia estudiat i fet pràctiques d'hipnotisme.

Va ser regidor de l'Ajuntament de Sant Joan i s'oposà, anant contra tots els altres regidors, a la cessió o venda d'una part del terme municipal de Sant Joan al municipi de Vilafranca.

Dins l'Ajuntament de Sant Joan "era lo mai vist". Sabia més que el Secretari.

Va rebre moltes visites i pressions per resoldre el contenciós del Puig de Bonany, que va durar anys.

Els vilafranquers volien fer córrer la partió i aixamplar el terme. Es deia que l'església de Vilafranca tenia l'altar major dins el terme municipal de Sant Joan, així com el convent de les monges (Germanes de la Caritat). Pertanyien a Sant Joan la possessió d'Es Cremat i part de Sant Martí

Mestre Andreu Petrer s'oposava amb tota fermesa.

-Mentre jo sigui viu, no ho vendràs-li deia En Petrer, enfrontant-se al batle.

Es feren unes quantes reunions per tractar de la secessió del Puig de Bonany. Aquestes reunions es feien a l'Escola Pública i altres a l'Ajuntament (Casa de la Vila).

El rector Don Francesc Mas era partidari de la venda del Puig de Bonany.

- Els vilafranquers tenen l'altar major dins el nostre terme i això és una brutor... Els ho hem de vendre! -

- Si no ho volen així que facin un altar a un altre lloc! - deia en Petrer.

La venda o secessió del Puig de Bonany al municipi de Vilafranca, efectivament no es dugué a terme fins uns pocs anys després de la mort de mestre Pere-Andreu Nigorra.

El poble anava alçat. La gent de Sant Joan estava furiosa.

Quan es va saber la notícia de la cessió a Vilafranca, la gent es reuní davant la Casa de la Vila. Quan sortí el batle, els crits, els insults, ploqueren damunt ell.

Qualcú li pegà un toc al capell i el capell del batle començà a passar de mans en mans, anant de part a part del carrer.

Les riallotes i la burla era mesclada amb els crits.

El batle surt del boldró, empegueït, parteix cap a casa seva, amb el cap baix i fora capell.

o o o o

Mestre Andreu Petrer, no pertanyia a l'oligarquia local, en una època de caciquisme on l'Església tenia un gran poder i influència; era un anticlerical declarat.

- Francesc estira fort, que sabem el que mos costa! - deia al mig de la plaça, referint-se al rector, quan tocaven les campanes.

Del seu anticlericalisme n'és una mostra un glosat de mestre Andreu, que a l'estil de l'entremés "El Rector de Son Pinyol", en Petrer posa en boca del

rector i la seva criada, un diàleg "amorós", ben carregat de to.

Era un personatge popular i carismàtic. Tan llest com xistós. La següent anècdota demostra el seu tarannà:

Mestre Jaume (Poll) tenia una finca devora una de seva. Un dia es toparen dins la taverna de l'amo Miquel de Ses Algorfes (carrer de Palma, núm. 20), en Poll li envestí tot enfadat, i li va dir:

- Ses teves gallines m'han batut totes ses faves!... m'has de pagar es mal!-

-Idò tu m'hauràs de pagar es batre!-

Tots els parroquians que omplien la taverna, s'esclataren de riure. Aquesta anècdota era recordada cinquanta anys després.

o o o o

Durant la I Guerra Mundial i abans de què aquesta començàs, demostrà la seva admiració i simpatia envers dels alemanys. Admirava el patriotisme i la intel·ligència dels alemanys i els seus avanços en els camps de la ciència i la medicina.

o o o o

Estava dotat per a la música. Tocava un violí. "Era especial per a això", deien els seus contemporanis.

També era glosador, el que contribuïa a la seva popularitat. Anava per les vetles i matances a fer gloses.

o o o o

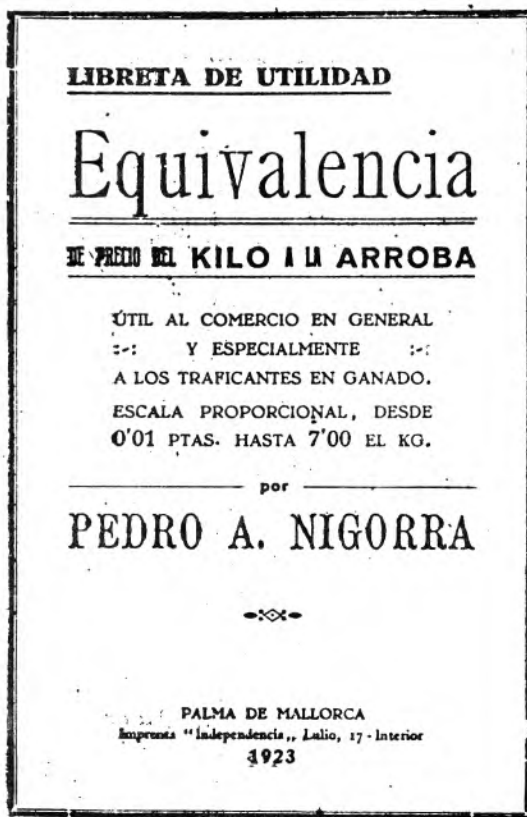
Mestre Amador Bauzà Fiol (Escolà, deia:

- No n'hi ha hagut cap mai de beneit de Petrer. Tots han estat molt vius -

o o o o

De la seva vida queden moltes anècdotes i fets que ens han arribat a través de fonts orals. De la seva tasca com a matemàtic queden les seves "Llibretes d'utilitat", o sigui "Equivalència del precio del kilo a la arroba", publicada per la Impremta Independència, que duu la data de 1.923.

Mestre Andreu Petrer era baix d'estatura i primet. Vivia en el carrer Bellavista núm. 35, casa que més tard fou coneguda per "El Teléfono".

Tenia dos germans, en Joan i en Rafel. Joan es casà amb una neboda, filla de n'Andreu, de nom Maria, al.lota de gran bellesa. Emigraren a Filipines.

Rafel es casà amb Catalina Gomis Bauzà (Miquelona).

Pere-Andreu Nigorra Gayà, morí en plena maduresa; no arribà a la vellesa. Morí als 54 anys, dia 23 de febrer de l'any 1.924.

Nota: Informació que em fou facilitada per mestre Antoni Sastre Barceló (des Granito).

89.- BORRÀS

Rafel Borràs Nicolau, se'n va anar a fer el servei militar a Saragossa. Allà conegué una al.lota de nom Antònia Grassa. Es posà a festejar per passar el temps i el que solen fer els qui són enfora de casa seva i no els coneixen. En Borràs va començar a brevejar i a dir a l'al.lota que a Mallorca hi tenia moltes terres i que era ric.

Rafel Borràs havia començat a festejar per passar el temps però les coses seguiren endavant i abans de llicenciar-se en Rafel i n'Antònia Grassa es varen casar. Llicenciat, en Rafel tornà a Mallorca duent la dona aragonesa.

N'Antònia Grassa, una vegada a Sant Joan, comprovà que el seu marit no tenia les riqueses de les que havia brevetjat, que l'havia enganada i que les quartera-

des que havia dit que tenia, sols no arribaven a quartons.

"Borrassito del demonio, me has engañado!. Me decías que tenías muchas cuarteradas y sólo tienes unos pocos cuarterones!".

Nota: Informació facilitada per Catalina Payeras Amengual

90.- EL MESTRE ROSSELLÓ

Don Josep Rosselló Ordines, era fill de pare bunyolí i la seva mare era de Santa Maria.

La mare del mestre Rosselló, de nom Maria Ordinas Crespí va morir aquí a Sant Joan, dia 6 de juliol de 1.916. Don Josep era fadrí i vivien en el carrer Buenavista número 1.

91.- EL MESTRE LLITERES

(Vegeu Fitxa nº 50)

Miquel Bonet Puig (l'amo Miquel Cotonet), va esser veïnat del mestre Lliteres.

- El mestre Lliteres no n'hi ha hagut cap mai com ell (Cotonet).

- Tots els qui anaren a escola amb ell, són homes que es distingeixen (Cotonet).

- Es metge Mena, en Miqueló, tots homos llests, havien anat a escola amb ell (Cotonet).

- Es deia que quan havia començat una cosa, fins que no ho sabies no mollava (Cotonet).

- Jo conrava dues quarterades de vinya des Menescal i tenia un botot de vi a suquí i del que passava més gust era de beure un tasset de vi. Cada dia venia a beure un tassó de vi. Venia cada dia, cada dia a beure el seu tassó de vi. Va dur una vidriola i hi posava una peça cada dia. -Tenc aarriba a veure quants de pics vendré a beure vi-. Jo tenia un vi bo. Mira quin gust passava! (Cotonet).

- Quan feia la casa nova, darrera s'escola, en es Molins, vaig dir:

- Ara me'n vaig a cercar ses teules -Quantes en tenc que dur?.

- N'has de dur tantes- em digué.

I no te pensis, no s'equivocà ni de deu (Xesc des Molins).

- Va estar a Sant Joan, fins unes setmanes abans d'estallar es Moviment (Cotonet).

- Era veí meu. Vivia davant ca meva, a la casa núm 23 del carrer Major, que era d'en Cosme de Son Burixó. Quan va venir va viure a l'escola (Cotonet).

- Hi havia dos o tres mestres més, però ell era l'amo, com ara és mestre Pagès (Cotonet).

- En temps de batre, mos aixecàvem molt dematí, per restrènyer i venir amb els carros carregats de garbes. A les dues estava amb el llum encés, (en Lliteres) que llegia (Cotonet).

- Explicava tot el que havia de venir, ell ja ho explicava (Cotonet).

- Deia: arribaran a veure que els al.lots i les nines, aniran a escola plegats. Tot ho explicava, les coses així com han vingut (Cotonet).

- Ensenyava esgrima i altres esports als al.lots (Xesc des Molins).

- Son pare era el qui manava quan feien la línia (del tren) de Manacor cap Artà (Cotonet).

- Va estudiar la carrera per ell totsol, però llavors se n'anava a examinar a Ciutat.

92.- EL MESTRE GIBERT

Don Jaume Gibert Amorós, va esser un Mestre d'Escola, que una vegada jubilat, va residir a Sant Joan.

Estava casat amb D^a. Magdalena Muntaner Vich, i el matrimoni no tenia fills.

Vivien en el carrer Consistori número 24. D^a. Magdalena Muntaner va morir a Sant Joan, dia 21 d'abril de 1.916, a l'edat de 66 anys.

o o o o

**DECLARACIÓ DEL GOVERN DE LA
COMUNITAT AUTÒNOMA**

La Comunitat Autònoma de les Illes Balears ha celebrat fa poc el tretzè aniversari de la promulgació del nostre Estatut d'autonomia, una bona ocasió per reconèixer que s'han creat les condicions oportunes per donar un nou impuls al desenvolupament de les previsions autonòmiques de la Constitució, que reconeix i garanteix el dret a l'autonomia dels pobles d'Espanya, com també el dret a protegir i a promoure les seves cultures i tradicions, llengües i institucions.

El Govern de les Balears reconeix així mateix l'avanç que, d'ençà de l'aprovació de l'Estatut, s'ha produït en matèria de recuperació de les senyes d'identitat col·lectiva i institucional. Però alhora és conscient –i ho és des de bon principi– que, tot i haver recorregut un llarg camí, no és encara el final i que la voluntat és d'aconseguir una autonomia plena i el desig de ser autonomia històrica, el seu principi motor.

El Govern expressa la convicció que el moment actual és l'idoni per situar la nostra Comunitat Autònoma al mateix nivell que les denominades històriques. El nostre tresor més preuat, la llengua, les tradicions, la història i les institucions diferenciades la hi fan candidata i mereixen un reconeixement més explícit d'aquesta diferència.

El Govern considera que la manifestació pública i pacífica d'aquests anhels contribueix a refermar el sentiment de col·lectivitat i la voluntat de cohesió dels ciutadans de la Comunitat Autònoma.

Per tot això, el Consell de Govern, a proposta de la Presidència, fa la següent declaració:

El Govern de les Balears manifesta que un dels eixos fonamentals en la tasca de desenvolupament institucional que li és pròpia és impulsar el reconeixement de la nostra personalitat històrica.

El Govern de les Balears, per donar compliment a la previsió estatutària de promoure la participació dels ciutadans en el procés de reconeixement de la nostra identitat col·lectiva, dóna suport a totes les actuacions ciutadanes que tendeixin a refermar aquesta consciència de poble.

En conseqüència, el Govern de les Balears fa costat a la celebració de la Diada per la Llengua i l'Autogovern de dia 18 de maig de 1996 i a l'esperit que l'anima, ja que concorda amb el mandat estatutari i amb la voluntat d'aconseguir una autonomia plena per a la nostra comunitat.

EL PRESIDENT,
Cristòfol Soler i Cladera

VISITA D'ESCOLARS CATALANS

Un grup de 25 estudiants, acompanyats dels seus professors han permanescut per Mallorca, visitants diferents indrets, entre ells la possessió-museu dels Calderers.

Aquests estudiants catalans procedeixen de les localitats de Boadella, Biure i Vilanant, pobles de l'Alt Empordà, essent de distinta edat (quatre cursos).

Els visitants catalans han estat obsequiats en distintes publicacions locals, entre elles les distintes monografies publicades pel Col·lectiu Teranyines i les revistes Mel i Sucre i Damunt damunt.

Un intercanvi escolar molt positiu i enriquidor, el d'aquests nois i noies catalans i els alumnes del Col·legi Públic Son Juny de Sant Joan.

L'estancia per Mallorca ha estat des de el 30 d'abril al 6 de maig.

VISITA D'UN GRUP D'ESCOLTES

El passat dia primer de maig, els carrers de Sant Joan es veren animats amb la visita d'un s 150 al.lots i al.lotes, joventes de 11 a 14 anys, del Grup Escolte i Guiatge, que agrupa a adolescents de tota Mallorca.

Aquest grup de "Rangers", que es desplaçaren a Sant Joan amb 3 autocars, recogueren el poble de banda a banda, engrescats en una gimcana cultural, preguntant i cercant dades referides a Sant Joan.

PRIORITATS DE L'US DE L'AIGUA BALEARS

Amb caràcter general i salant la defensa del Medi Ambient les prioritats són les següents:

1. Abasteixement de la població:
2. Usos agropecuaris exclúit els reguiuis exceptuat en petites explotacions.
3. Reguiuis i emprius agraris.
4. Usos industrials.
5. Usos recreatius.
6. Recàrrega artiifcial.
7. Acuicultura.
8. Altres.

PLA HIDROLÒGIC I OBJECTIUS

Assegurar la quantitat i qualitat d l'aigua subministrada a la població.

Les noves demandes hauran de respondre a veritables necessitats socials.

Fomentar l'estalvi en el seu consum Màxima reutilització de les aigües residuals.

Assegurar la protecció del recursos hidrics naturals.

Ordenament i racionalització en l'explotació dels sistemes hidràulics.

Millorar la garantia del subministre.

Normes d'actuació i obres per prevenir i minorar situacions de sequera i inundacions.

Cap a l'estiu primavera
d'abril, maig i cap a juny
ocells amb molta cantera
els sentim aprop i lluny
els sementers fan mirera
"segadors la falç al puny".

Pel camp tranquil es passeja
el jubilat tot xalest
pels caminois amb verdesca
oblidant si es tart o prest,
pel sol calent o a la fresca
per fer salut el seu gest.

Que ho son de llargs els dies
i ens hem d'entretenir,
sentint cantar les velsies
qualque llibre hem de llegir,
a fer punyetes les menies
menjant, bevent, aixó si.

Ja que tenim temps per tot
ho dic en tot el meu cor
de llibres llegir algun mot
es molt saludable i bó,
no m'en ric, tampoc m'en fot,
un llibre bo és un tresor.

I ara que n'es llarg el dia
per caminar o enraonar
tenguem temps sia com sia
per llegir i meditar,
estimula l'alegria
i la cultura per demà.

Bàrbara Matas Sastre

Es poble santjoaner
a s'hora d'anar a votar
després de molt de pensar
se deicideix pes PePe.

Tota es gent molt cabal
se que vota e n'es PePe
tant si es sastre com forner,
tant pagès com menestral.

Ho dic i es ben veritat
ningú en fera tornar enrera,
no sabem qui ha derrera
de lo escrit i no firmat.

A. B.

EN MEMORIA DE FRANCESC BAUZÀ
(L'AMO FRANCESC ROSA)

De març a la migjanja
d'aquest món se despedí
homo molt apreciat
per tothom que el coneixia.

Se sap que l'amo en Francesc
era homo de gran valia
per aixó en el seu dia
el nombrà Jutge de Pau
s'ajuntament que existia,
i el molt bé desempanyà
el carrèc que poseia,
que Déu el tengui en el cel
amb la seva companyia,
i amb el seus s'hagi abraçat
per tota una eterna vida
i rebin el nostre condol
tota sa família unida.

Catalina Jaume de Calicant

CONVERSA AMB MARIA ANTÒNIA BARCELO

Damunt Damunt que s'autotitula "revista d'informació local", rarament es fa ressò de notícies que no tinguin relació directa o indirecta amb Sant Joan. El mateix passa amb les persones entrevistades. Avui la nostra entrevistada és una estudiant filla de pares santjoaners, que ha escollit una especialitat poc freqüent: la d'Enginyer Aeronàutic.

- On vares néixer?

Vaig néixer a Palma el 12 de febrer de 1976, acab de complir els 20 anys.

- On realitzares els teus estudis?

Els meus estudis bàsics, BUP i COU els vaig realitzar a l'Institut de Son Rullan, del que guard molts bons records: gràcies a la formació que em donaren vaig poder accedir als estudis d'Enginyeria Aeronàutica, per que els estic molt agraïda.

He fet, també, cursos d'anglès a Irlanda i Anglaterra, que em permeten desenrotllar-me en aquest idioma amb certa soltesa.

- Què va fer decidir-te pels estudis d'Enginyeria Aeronàutica?

El que mon pare ho sigui m'ha permès conèixer el món de l'aviació; algunes vegades l'he acompanyat a viatges de treball, el que m'ha permès conèixer centres importants de Manteniment d'avions a distints països d'Europa. Crec que aquestes circumstàncies poden haver influït a l'hora de decidir-me per aquesta carrera. Et vull aclarir que els meus pares han estat molt respectuosos amb les decisions que llurs fills han pres respecte al seu futur, de fet els meus germans s'han decidit per estudis que no tenen res a veure amb l'Aerodinàmica.

- On estàs estudiant?

A l'Escola d'Enginyers Aeronàutics pertanyent a la Universitat Politècnica de Madrid, és l'única Universitat espanyola que imparteix aquests estudis.

- Existeixen moltes dones amb el títol d'Enginyer Aeronàutic a Espanya?

És una pregunta que no et sé contestar, mon pare em conta que a la seva època d'estudiant hi havia una única allota estudiant aquesta carrera; actualment són bastantes les allotes que ens hem decicit per aquests estudis, però seguim essent una minoria respecte als homes.

Jo pens que, a l'hora de decidir-te per uns estudis, la vocació és el més important, ser home o dona no té perquè haver de ser decisiu.

- En què consisteix el treball d'Enginyer Aeronàutic?

El camp en el qual l'Enginyer Aeronàutic pot aplicar els seus coneixements és molt ample: va des del disseny d'aeronaus, aeromotors, etc., fins a la construcció d'aeroports, sense oblidar

l'enginyeria de manteniment d'avions imprescindible a qualsevol empresa d'aviació. El treball que realitza ve en funció de l'especialitat que tria. No només el món de l'aviació ofereix futur a l'Enginyer Aeronàutic, la indústria automobilística ofereix un bon mercat de treball: cada dia és més important l'Aerodinàmica dels cotxes ja que influeix de forma decisiva en el consum de combustible.

- Tens idea del Enginyers Aeronàutics que hi ha a Espanya?

És una pregunta que no et sé respondre, amb tota seguretat qualsevol company que hagi acabat la carrera el podria donar un valor aproximat. Sí et puc dir que, comptant les cinc especialitats, les promocions rondan els 150 alumnes que acaben els estudis cada any.

- Els Enginyers Aeronàutics passen a l'Administració o a les Companyies Privades?

A l'Administració existeixen dos Cossos d'Enginyers Aeronàutics, un a la Direcció General d'Aviació Civil pertanyent al Ministeri de Transports i un altre a la Força Aèria que, lògicament, depèn del Ministeri de Defensa, on normalment es convoquen places cada any.

Tant les empreses públiques com les privades que desenvolupen llur activitat en el sector Aeronàutic es nodreixen principalment d'aquests tipus de professionals. N'hi ha molts treballant a l'Aeroport de Son Sant Joan que a més a més de ser un dels més importants d'Europa pel nombre de tràfic que absorbeix, és base de moltes línies aèries.

- És completa la vostra formació a l'estranger?

Una vegada acabada la carrera es pot optar per unes beques per ampliar estudis o realitzar algun Màster, normalment a Estats Units, Anglaterra, Alemanya o Rússia.

- Quines són les teves aficions i hobbies?

El tennis i la natació són els meus esports favorits, procur practicar-los durant els caps de setmana i assistesc a cursos d'aeròbic i gimnàstica que organitza el Col·legi. M'agrada la lectura, la música i el cinema: m'encanten les pel·lícules de Woody Allen, la música Soul americana i el meu autor preferit és Naguid Mazuz, escriptor egipci que fou premi Nobel fa uns anys.

- Com transcorre la vida d'estudiant lluny de la teva família?

Al principi, quan passes d'un ambient familiar i d'institut, a un ambient universitari i lluny de casa es fa difícil; són molt importants els amics per superar aquesta situació inicial,

encara que reconec que jo tenia l'avantatge de què Madrid m'era ja familiar.

Durant la setmana m'aixec a les set, tots els matins els ocup a la Facultat i els capvespres compagin l'estudi amb classes pràctiques a laboratori; les pràctiques són especialment importants en aquesta carrera. Després de sopar ens reunim unes quantes amigues a la cafeteria del Col·legi i aprofitam per conversar i prendre un cafè, després procur estudiar unes hores i me'n vaig a dormir devers les dotze.

Els caps de setmana, llevat que tinguem qualche examen aprop, aprofit per participar a competicions esportives, passejar amb amics, anar al cinema o assistir al teatre. Madrid és una ciutat que ofereix moltes activitats que et distreuen i t'ajuden a completar la teva formació.

- Conta'm anècdotes o experiències viscudes per Madrid.

Quan vaig començar, allà en el Col·legi Major on estic, hi ha el costum de fer "novatades" a les que comencen... Són més de 100 allotges... i a les noves sempre les fan "bromes". Aquelles que me'n feren a mi ara són les meves millors amigues.

Miquel Florit Huguet

CARTA DES DE SANTO DOMINGO

St. Domingo, 25 de febrer de 1995

Benvolguts amics de la comunitat cristiana de Sant Joan:

Des de Sto. Domingo, vos enviam algunes fotos que serveixin de gest d'agraïment per l'esforç que vàreu realitzar, ja fa uns quant mesos, per recollir uns dotbers destinats a la compra de maquinària per a la fusteria que, gràcies a Déu, ja tenim funcionant.

Després de resoldre una sèrie de problemes tècnics, cosa que aquí s'allarga més per allò de que som al Carib, a la fi el passat dia 15 de gener la fusteria va començar el seu camí de funcionament efectiu. En Miquel, a qui pòdeu veure en les fotos, és el mestre, juntament amb En José, un jove dominicà que segurament es farà càrrec de la fusteria un cop nosaltres no hi siguem. A més, hi ha nou alumnes del barri aprenent l'ofici, cosa que és el verteder objectiu de les instal·lacions, apart de poder oferir a la gent del barri uns serveis més econòmics. Hi ha que tenir en compte que moltes de les cases són de fusta.

Així doncs, tindreu aquí una mostra gràfica d'on varen anar a parar els dotbers que enviàreu. Com veis no han caigut enterra. De mica en mica els anirem traient el màxim rendiment.

Gràcies, doncs, un cop més. Al mateix temps, vos animam a què sigui cultivant l'esperit missioner d'aquesta comunitat. Els dotbers són importants, perquè sense ells no es poden fer cap tipus d'ajuda, però el que és més important és que ens tingueu presents també a la plegària i a la vida de la comunitat. I, més encara, que tots ens sentim i som missioners II.

Gràcies i fins a sempre

Miquel, Consol i Margalida

Associació de Pares d'Alumnes COL·LEGI PÚBLIC SON JUNY

Sant Joan, 20 d'abril 1996.

A: ELS AMICS DEL DEVAL·LAMENT

En els passats dies de Setmana Santa, es va representar una vegada més el Davallament en el marc inmillorable de Consolació.

La Representació portada a terme per els Amics del Davallament va tenir aquest any lleugers canvis, o innovacions, especialment vull fer esment, i per tant agrair a la direcció, la incorporació dins de la representació, de tots aquells nins i nines de l'escola de Son Juny, que imparteixen l'activitat extraescolar de teatre amb n'Antoni Bonet com a monitor. Aixó crea afició. Moltes gràcies.

Joan Serra
President A.P.A. de Son Juny

NECROLÒGIQUES

MARGALIDA MAYOL BAUZA (Maiioleta) va morir el passat dia 11 d'abril a l'edat de 56 anys, després de penosa i llarga malaltia.

Descansi en pau la difunta i rebí el nostre condol el seu marit, filla i altres familiars.

RAMON GAYÀ OLIVER (Solander), va morir el pasat dia 21 d'abril a l'edat de 82 anys.

Ramon Solander, d'estat viduo i sense fills, havia estat casat en primeres nupcies amb Margalida Matas Bauzà (Burixona) i en segones nupcies amb Catalina Monroig Soler (de Petra).

Havia treballat en el conreu de les seves terres i per compte de Correus, realitzant l'enllaç Sant Joan-Estació del tren.

Descansi en pau el difunt i rebí el nostre condol la seva família.

Molts d'Anys!!! Felïç Aniversari

- 1.- Jaume-Guillem Mas Gayà (Pallasso),
dia 4 de maig.
- 2.- Antoni-Climent Picornell Company,
dia 4 de maig.
- 3.- Catalina Torrens Jaume (Torrens),
dia 4 de maig.
- 4.- Noelia Llull Cunill (filla de
Llorenç), dia 7 de maig.
- 5.- Miquel-Àngel Gayà Matas (de Ca
Na Saladora), dia 6 de maig.
- 6.- Catalina-Maria Bauzà Bauzà (de
Ca Na Pericassa), dia 8 de maig.
- 7.- Margalida Gayà Jaume (de Can
Fideuer), dia 20 de maig
- 8.- Maria del Mar Ramin Gual (Ballarina)
dia 20 de maig.
- 9.- Jaume Ramis Gual (de Ca Na Ballari-
na), dia 25 de maig.
- 10.-Margalida-Inmaculada Gayà Mayol
(de Can Dominer), dia 25 de maig.
- 11.- Antonina Matas Mayol (Rumbet),
dia 26 de maig.
- 12.- Margalida Sastre Bauzà (de Can
Gonella) , dia 28 de maig.

FESTA DEL QUART DIUMENGE

(Retirat del mes d'abril)

Sa Festa des Pa i Peix
enguany va sortit lluida
es dia acompanyà
tot molt be va resultar
sa fira va ser cumplida,
més no se pot demanar
comparegué molta gent
i per tot en va desfilar
L'Ofici des Santuari
va ser molt concorreguda
i després a sa sortida
sa festa que solen dar
va resultar divertida
i devallant cap es plà
varem visitar sa fira
que era cosa d'admirar.
cadascú amb es seus productes
sa festa va resaltar
hi hagué per tots es gusts
del majors fins en es més joves

Aquell ventall de filoses
ja no hi ha res més hermós
i sa gràcia de ses petites
ja no hi ha res més enllà
airosament decorades
damunt ses rels d'un canyar
de Déu sigui protegit
s'autor de tan bona mà
que es en Joan Matas Sastre
el que mereix alabar.
Na Maria Turricana
també se va fer lluir
demostrant la seva manya
aquell surtit de rams secs
resultà meravellós
de productes camperols
ella en fa una filigrana,
que aquest nou emprendiment
li doni el seu rendiment
i la façi viure animada.

Catalina Jaume Ginard

